

6 pav. Kultūrinis sluoksnis šurfo 8 R sienelėje. V. Kliaugaitės nuotr.

Fig. 6. The cultural layer in the E wall of test pit 8.

supiltiniu kelio sankasos žvyru aptiktas iki 70 cm storio kultūrinis sluoksnis su lipdyta keramika (6 pav.). Sluoksnis analogiškas rastajam tirtoje teritorijoje į Š nuo kelio.

Kurmagala Old Settlement

In 2020, an excavation (6 trenches and 4 test pits totalling 1665.37 m^2) was conducted at Kurmagala Old Settlement (Jonava District, Central Lithuania) at the site of the future Rail Baltica European standard railway line (Figs. 1, 2). The investigation revealed a 50–70 cm thick valuable cultural layer with 1st–3rd-century hand built pottery with brushed and smooth surfaces as well as other artefacts characteristic of that period: bronze rings, iron pins, awls, needles, and knives (Figs. 3, 4). Flint artefacts dating to the Middle and Late Mesolithic and a triangular flake point dating to the Late Neolithic or Early Bronze Age were also found (Fig. 5). 8 postholes and natural holes (wind-fallen trees or water springs?) were discovered. The small number of postholes (considering the excavated area) and the fact that no other structures characteristic of settlements were found shows that a peripheral part of the settlement was excavated and its centre lies elsewhere, probably to the S and SW of the excavated area.

Eglė Šatavičė

Pakertų neįtvirtinta gyvenvietė

2020 m. Pakertų neįtvirtintoje gyvenvietėje (Kaišiadorių r., Žiežmarių apylinkės sen.) buvo atlikti detalieji tyrimai LLDJ dujotiekio darbų vietoje. Gyvenvietė lokalizuota 2020 m. ankstyvą pavasarį, kai A. Kuncevičius su tyrėjų grupe vykdė žvalgomuosius tyrimus tiesiamo dujotiekio trasos vietoje. Pakertų kaimo laukuose žemės paviršiuje aptikta neaiškaus laikotarpio lipdyta lygi šukelė. 2020 m. balandžio 20 d. šios šukės radimo vietoje ir aplinkoje – daubelėje į Kertaus upelį – ištirta 11 kasinių, kiekvienas 50x50 cm dydžio. Kasiniuose 2 ir 3 po armeniu aptiktas 35–40 cm storio pilkas kultūrinis sluoksnis, rastos kelios lipdytos brūkšniuotos ir lygios keramikos šukės.

Vykdant žvalgymus Pakertų dvarvietės ir jos V kraštu praeinančio krašto plento Žiežmariai–Nemaitonys–Stakliškės (1812) vietoje, molingame įžemyje fiksuota 14 įvairaus dydžio duobių, 2 įgilinti židiniai (1 pav.) bei du tamsaus kultūrinio sluoksnio ploteliai. Kultūrinis sluoksnis ir įgilintos struktūros koncentravosi nuimto dirvožemio ploto V dalyje, kur sienelės pjūvyje fiksuotas 45–85 cm storio pilko dirvožemio sluoksnis, kurio apatinė dalis minėtų kultūrinio sluoksnio plotelių vietose iki 10 cm storyje yra tamsiai pilka. Preparuojant įgilintas struktūras bei kultūrinio sluoksnio apatinę dalį, surinkta lipdytos ryškiai grublėtos bei brūkšniuotos keramikos šukių, koklio fragmentas ir žiestos keramikos šukė, molinis cilindro formos verpstukas, titnago skaldytinis, galvijų kaulų fragmentų. Išlikęs kultūrinis sluoksnis ir archeologiniai dirbiniai rodo čia esant I tūkst. neįtvirtintą gyvenvietę, buvusią senojo ežero (dabar jo vietoje yra melioruota pieva, per kurią teka kanalizuotas Kertaus upelis) R pakrantėje.

1 pav. Žvalgymų metu rastas židinys 2 iš Š. G. Zabielos nuotr.

Fig. 1. Hearth 2, as seen from the N, which was found during the survey.

LLDJ trasoje ties Pakertų kaimu nuėmus dirvožemio sluoksnį, vykdant žvalgymus nustatytas tikrasis čia esančios neįtvirtintos senovės gyvenvietės užimamas dydis bei kultūrinio sluoksnio išlikimo laipsnis. Visi išlikę gyvenvietės kultūrinio sluoksnio plotai Pakertų neįtvirtintos gyvenvietės teritorijoje 590 m ilgio ruože sunumeruoti nuo I iki VII (pradedant nuo R pusės) ir ištirti detaliaisiais tyrimais. Iš viso detaliaisiais tyrimais ištirtas 1102 m^2 plotas.

Geomorfologiškai gyvenvietė yra smulkaus Mūro Strėvininkų kalvyno nuolaidžioje PV pašlaitėje, plačios bet seklios glaciodepresijos (kuria į priešingas puses teka Kertaus ir Kiementos upeliai) atskirto nuo masyvaus Aukštadvario kalvyno. Gyvenvietei įkurti pasirinktas Kertaus upelio viršutinės terasos bemaž lygaus paviršiaus plato, kurio R–PR dalis yra apie 2,5 m aukštesnė už V–ŠV dalis. Ties gyvenviečių ŠV pakraščiu Kertaus upelis kadaise įtekėjo į trikampio plano apie 450–500x400 m dydžio glacialinės kilmės ežerą, kurio vietoje dabar telikęs šienaujamomis pievomis paverstas durpynas. Šioje, ežero PR pusėje, krantas gana status ir iškilęs per 7–8,5 m. Gyvenvietės teritorijoje plačiausiai išplitę gruntai yra prie-

2 pav. Ploto II perkasų 2 ir 3 kultūrinis sluoksnis iš viršaus. S. Širvydaitės-Šliupienės nuotr.

Fig. 2. Overhead view of the cultural layer in trenches 2 and 3 in area II.

smėlis ir priemolis su nedideliais intarpais ar lęšiais grynesnio smėlio ir molio. Pati teritorija stipriai sužalota tarybinių laikų melioracijos, stovėjusių fermų ir kitų pastatų bei įvairaus dydžio iškastų duobių.

Pakertų neįtvirtintos gyvenvietės I ploto V dalyje, II, III, IV, V ir VI plotuose aptiktas ir ištirtas archeologiškai vertingas iki 40 cm storio kultūrinis sluoksnis (2 pav.) su archeologiškai vertingais radiniais – lipdytos lygiasienės ir brūkšniuotos keramikos šukėmis, ornamentuotomis įspaudais, brūkšneliais, preliminariai datuojamomis II–IV a. (3 pav.), titnago skeltėmis ir nuoskalomis, titnago dirbiniais – rėžtukais, skaldytiniais, pseudobifasiniais ruošiniais, skiltuvais, moliniais verpstukais (4 pav.), šlaku, molio tinku, gyvūnų kaulais, dviem įgilintais židiniais. Visi kultūrinio sluoksnio plotai išlikę žemesnėse vietose, išsiskiria tamsiai ruda ar net juoda žeme, aukštesnėse vietose įžemyje – rausvame ar rudame molyje – fiksuotos tik paskiros įgilintos struktūros.

Beveik visi Pakertų neįtvirtintoje gyvenvietėje rasti titnago dirbiniai priskiriami vėliausiam titnago apdirbimo etapui. Dažniausiai naudota bipolinė skaldymo technika. Titnagai datuojami bronzos amžiaus pabaiga – senuoju geležies amžiumi (VIII a. pr. Kr. – IV a.). 8 titnagai yra ankstyvesni – 1 iš finalinio paleolito (?) (5 pav.), 7 iš vidurinio mezolito – vidurinio neolito (6 pav.).

Pagal archeologinius radinius ir medžio anglies ^{14}C tyrimų rezultatus (1222–1019 m. pr. Kr. (2933±27) (FTMC-JK20-5), 44 m. pr. Kr. – 114 m. po Kr. (1988±26) (FTMC-JK20-7)) Pakertų neįtvirtinta gyvenvietė datuojama nuo vidurinio mezolito iki senojo geležies amžiaus (I–IV a.).

Padaryti 26 makrobotaniniai Pakertų neįtvirtintos gyvenvietėje surinktų mėginių tyrimai, identifikuoti kultūriniai augalai – javai,

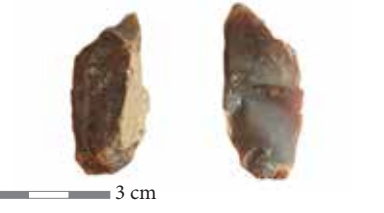
3 pav. Ploto III keramika. S. Širvydaitės-Šliupienės nuotr.

Fig. 3. Area III pottery.

4 pav. Plotų II ir III verpstukai. S. Širvydaitės-Šliupienės nuotr.

Fig. 4. Spindle whorls from areas II and III.

5 pav. Ploto III titnagas – rėžtukas, datuojamas finaliniu paleolitu (?). S. Širvydaitės-Šliupienės nuotr.

Fig. 5. An area III flint: a burin dating to the Final Palaeolithic (?).

6 pav. Ploto VI titnagai – dirbinio fragmentas ir skeltė su utilizacija, datuojami viduriniu mezolitu – viduriniu neolitu. S. Širvydaitės-Šliupienės nuotr.

Fig. 6. Area VI flint: an artefact fragment and a blade with signs of use that date to the Middle Mesolithic – Middle Neolithic.

paprastieji miežiai, valgomieji lęšiai, dvigrūdžiai kviečiai, speltos, taip pat piktžolės ir ruderaliniai augalai, pievų augalai, miškų ir pomiškių augalai.

VI plote taip pat aptiktas XVII–XVIII a. Pakertų dvarvietės archeologinis kultūrinis sluoksnis. Teritorija stipriai sužalota tarybinių laikų melioracijos, užteršta čia XX a. stovėjusių fermų liekanomis. Tą liudija ir zooarcheologinė medžiaga, kurią pagal gyvulių dydį, amžių, dorojimo pobūdį, anatominį kaulų pasiskirstymą galima apibūdinti kaip įprastą naujų laikų kaimavietės zooarcheologinę medžiagą, kurioje įprastai vyrauja smulkių kanopinių gyvulių liekanos, aptinkama įvairių skeleto dalių, o randamų gyvulių amžius labai įvairus. Be to, aptikta nemažai jaunų gyvulių, naujagimių liekanų. Naujagimių liekanos liudytų, kad šioje vietoje gyvuliai veisti, o greičiausiai kritę jaunikliai sumesti į šiukšlyną, ūkinę duobę ar pakasti netoliese.

Pakertų senovės gyvenvietės I ploto R dalyje ir VII plote archeologiškai vertingo kultūrinio sluoksnio neaptikta. Visi radiniai perduoti LNM.

Pakertai Unenclosed Settlement

In 2020, an excavation was conducted at the GIPL construction site at the Pakertai Unenclosed Settlement (Kaišiadorys District). The settlement was identified during an early spring 2020 field evaluation when a 35–40 cm thick grey cultural layer containing several sherds of hand built pottery with brushed and smooth surfaces was discovered. During a field survey of the Pakertai manor site and a regional road running past its W edge, 14 various sized pits, two sunken hearths (Fig. 1), and 2 small areas with a dark cultural layer were recorded in the clayey sterile soil. All of the surviving areas of the settlement's cultural layer in a 590 m long strip on the grounds of Pakertai Unenclosed Settlement were numbered from I to VII (begin-

7 pav. Pakertų senovės gyvenvietės situacijos planas: 1 – detaliaisiais tyrimais ištirtos perkasos; 2 – projektinė dujotiekio ašis; 3 – darbų zonos riba. V. Kliaugaitės brėž.

Fig. 7. Situation plan of Pakertai Old Settlement: 1 – excavated trenches; 2 – planned gas pipeline axial line; 3 – boundaries of the work zone.

ning in the E) and excavated, a total of 1102 m^2.

An archaeologically valuable cultural layer (Fig 2) containing archaeologically valuable finds: sherds of hand built pottery with smooth and brushed surfaces preliminarily datable to the 2nd–4th centuries (Fig 3), flint blades and flakes (Fig 5, 6), spindle whorls (Fig 4), slag, clay daub, and animal bones was discovered in areas I (W part) – VI and excavated.

No archaeologically valuable cultural layer was discovered in the E part of area I or in area VII of Pakertai Unenclosed Settlement. Based on the archaeological finds and the results of the ^{14}C testing of the charcoal, Pakertai Unenclosed Settlement dates from the Middle Mesolithic to the Old Iron Age (1st–4th centuries). An archaeological cultural layer from 17th–18th-centuries Pakertai manor was also discovered in area VI.

1 pav. 2020 m. atliktų detaliųjų tyrimų situacijos planas: 1 – dujotiekio ašinė linija; 2 – tirtų perkasų ribos; 3 – kultūrinio sluoksnio paplitimo riba; 4 – kultūrinio sluoksnio spėjamos paplitimo ribos; 5 – akmenų metinys; 6 – upelio vaga. V. Kliaugaitės brėž.

Eglė Šatavičė

Panemuninkų senovės gyvenvietė

2020 m. LLDJ dujotiekis buvo tiesiamas per Panemuninkų kaimą (Alytaus r., Alytaus sen.). Jame buvo atlikti detalieji tyrimai. 2014 m., dar vykstant dujotiekio projektavimo darbams, M. Bertašius žvalgė būsimos dujotiekio trasos ties Panemuninkų kaimu vietas, tačiau archeologiškai vertingų objektų neaptiko (*ATL 2014 metai*, 2015, p. 509–513). 2015 m. V. Kliaugaitė Panemuninkų kaimo laukuose žvalgomųjų tyrimų metu lokalizavo 3 zonas, t. y. spėjamas radimvietes, kuriose galbūt yra archeologiškai vertingas sluoksnis ar struktūrų, patenkančių į būsimo dujotiekio ruožą (*ATL 2015 metai*, 2016, p. 547). Taip pat 2015–2016 m. R. Vengalis ir G. Piličiauskas dar kartą

Fig. 1. Situation plan of the 2020 excavation: 1 – axial line of the gas pipeline; 2 – boundaries of the excavated trenches; 3 – boundary of the incidence of the cultural layer; 4 – suspected boundaries of the incidence of the cultural layer; 5 – the stone fill; 6 – the streambed.

